

Öğrencilerin Mesleki Eğitim Merkezlerine Yönlendirilmeleri Önündeki Engel: Olumsuz Veli Görüşleri

An Obstacle of Guiding Students to Apprenticeship Training Center: Negative Parent Opinions

Hasan BOZGEYİKLİ*
Abdullah IŞIKLAR**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Mesleki Eğitim Merkezlerinin potansiyel kaynağını oluşturan ilköğretim 8. Sınıf öğrenci velilerinin çıraklık eğitimine ilişkin olumsuz görüşleri ve bu görüşlerine yön veren faktörleri belirlemektir. Genel tarama modelinin kullanıldığı bu çalışmada çalışma grubunu 2009–2010 eğitim öğretim döneminde ilköğretim 8. sınıfta öğrencisi olan 102'si Kadın (%38.8) 161'i erkek (% 61.2) toplam 263 veli oluşturmaktadır. Öğrenci velilerinin Mesleki Eğitim Merkezlerine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen *Kişisel Bilgi formu* ve *Mesleki Eğitimi Değerlendirme* Anketi kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde frekans ve yüzde gibi betimsel analizlerin yanı sıra Mesleki Eğitim Merkezlerine yönelik olumsuz görüşlerin velinin cinsiyeti ve çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumunu tespit etmek amacıyla Kay-kare analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, ilköğretim 8. Sınıfta öğrencisi bulunan velilerden % 71,5'inin mesleki eğitim merkezine yönelik olumsuz görüşe sahip olduğunu göstermiştir. Çocuklarının Mesleki Eğitim Merkezine gitmesini istemeyen velilerin genelinde “*mesleki eğitimde akşama kadar ayakta çalışma zorunda olma*”, “*mesleki eğitimdeki mesleklerin el becerisi gerektirmesi*” ve “*mesleki eğitimde edinilen diplomanın lise seviyesinde olmaması*” olumsuz düşüncelerin bulunduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra Mesleki Eğitim Merkezlerine yönelik olumsuz görüşlerin velinin cinsiyeti ve çocuğun cinsiyeti açısından da anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucu bulunmuştur. Bu araştırmanın sonuçları ilgili literatür çerçevesinde tartışılmış ve gelecek araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Veli Görüşleri, Çıraklık Eğitimi, Meslek Eğitimini Değerlendirme
Çalışmanın türü: Araştırma

ABSTRACT

One of the most important duty of psychological counselors is to help students and especially families to change their negative opinions and biases against apprenticeship training centers and to help students in their occupational choices. Contact meetings for families are very important. Because this guiding process of students is determined by their parents and social environment. The role of families is very important about the students' plans and choices for their future. Both career development theories (Holland, 1985; Ginzberg, 1972; Roe, 1957; Super, 1990) and researches (Eccles, Barber, ve Jozefowicz, 1998; Fitzgerald ve Betz, 1983; Mortimer, Lorence ve Kumka, 1986; Penick ve Jepsen, 1992) underline the effects of families in variety of ways on the students' occupational choices.

Because families think that especially the apprenticeship training centers provide the students second class occupations it reveals a negative effect on the students (Hypatia Project, 2002). Families also want their children to go on a university instead of apprenticeship training centers.

They consider the apprenticeship training as failure and inability (Ginzberg, 1972; MacCulloch ve Henley, 2002). Researchers attained some results that parents and students didn't have enough information about the students' career who were attending an apprenticeship training center (Ball ve Freeland, 2001; Sweet ve Gallagher, 1997; Viswanathan, 2002). For this reason, new studies are needed for revising parents' misbelieves and attitudes towards apprenticeship training because they play an effective role in career development of children. In this study, it was investigated that why the parents don't send their children to the apprenticeship training centers and whether these reasons show any difference in terms of parents' and students' genders or not.

It is believed that findings obtained from this study may help to determine negative parents' opinions which play an important role for guiding 8th grade students at elementary schools to apprenticeship training centers.

Participants

263 parents (102 Female (%38.8) 161 Male (% 61.2)) participated in this research. Every participants have 8th grade elementary students who were educated in 2009-2010 educational year fall semester in Konya city Zeliha and Lutfi Kulluk Elementary School.

Instruments

Personal Information Form: A Personal Information Form was used which was developed by researchers to determine the participants' genders and opinions about apprenticeship training centers. In this form, on the purpose of determining the participants' opinions, they were asked a close-ended question like “*Would you like to send your students to an apprenticeship training center after elementary school?*” and were asked for parents' and their students' genders.

* Yrd. Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi

** Yrd. Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi

Evaluation Survey for Apprenticeship Training: To determine the reasons of negative opinions of the parents who do not want to send their students to any apprenticeship training center, a 23 itemed evaluation Survey for Apprenticeship Training was used. To evaluate the items, a rating scale with four options (1=Unimportant,2=Slightly Important,3=Important ,4=Very Important) was used.

Procedure

Firstly, Personal Information Form handed to 263 parents who have 8th grade students at elementary schools to determine their negative opinions against Apprenticeship Training Centers. The item, **“Would you like to send your students to an apprenticeship training center after elementary school?”** on the Personal Information Form was answered as “Yes” (% 28,5) by 75 participants and was answered as “No” (% 71,5) by 188 participants. In the following process, these 188 participants who said “No” were tested the Evaluation Survey for Apprenticeship Training

Data Analysis

Some descriptive analysis like “frequency and percent” were made on data’s which were collected from this research. To determine the differentiation about negative opinions toward Apprenticeship Training Centers according to the genders of parents and students, chi-square test analysis was made.

Findings

It appeared that the item *“The students have to remain standing until evening at Apprenticeship Training Centers”* was accepted as important and very important by % 72,9 percent of the participant. The item *“Occupations need handcraft at Apprenticeship Training Centers”* was accepted as important and very important by %70,2 percent of them. The item *“The diploma of Apprenticeship Training is not equal to the diploma of General Secondary Schools”* was accepted as important and very important by %68,6 percent of them. The item *“Childhood and Youth cannot be lived at Apprenticeship Training”* was accepted as important and very important by %68,1 percent of them. The item *“Girls do not attend to Apprenticeship Training”* was accepted as important and very important by %67,6 percent of them. The item *“It is possible to get an occupational diseases”* was accepted as important and very important by % 65,9 percent of them.

Findings according to the parents’ genders, the items *“The occupations which will be obtained after Apprenticeship Training will not be respected”*, *“It will be paid little”*, *“The diploma of Apprenticeship Training is not equal to the diploma of General Secondary Schools”* and *“There is no generalist(well-educated) person”* were accepted as more important reasons by male parents than female parents were. When the findings were investigated for the other reasons, any differences didn’t appear in terms of genders. Findings according to the students’ gender, the items *“Working obligation at early ages”*, *“The students have to always do the same things at Apprenticeship Training”*, *“The students have to wear old and dirty clothes Apprenticeship Training”*, and *“The students are behaved badly”* were accepted as more important reasons male parents than female parents were. And also parents with daughters accepted the items *“Apprenticeship Training is painful and requires to long time working”*, *“occupations gained from Apprenticeship Training don’t open to development”* and *“Girls do not attend to Apprenticeship Training”* more important than parents with sons did.

Discussion

In Turkey, the majority of 8th grade students after completing elementary school need helps and information getting the most suitable occupations which require different aims, skills and personal features. After primary education, Apprenticeship Training Centers set a good alternative for students who are obliged to drop out of school or prefer working life to remaining school. But when it comes to registered students to Apprenticeship Training Centers, it is seen that available numbers of students fall behind the numbers of students who have to attend to these centers according to the apprentice law. One of the main reasons of this situation, negative parents opinions against Apprenticeship Training Centers come into prominence in decision making process of elementary school students. In this research, it was investigated the reasons why 8th grade elementary students’ parents do not want to send their children to the Apprenticeship Training Centers and the findings revealed that they have a negative opinion against the Apprenticeship Training Centers.

Keywords: Parent Opinions, Apprenticeship Training, Evaluation of Vocational Education

The type of research: Research

1. Giriş

Gelişim evreleri açısından bakıldığında, ilköğretim dönemi bireylerin zorunlu olarak temel bir eğitim aldıkları, bir yandan günlük yaşamla ilgili bilgi ve beceriler, diğer yandan orta öğretim için gerekli bilgi ve becerileri kazandıkları kritik bir dönemdir. Bu yıllar, çocukların kişilik gelişimi açısından da kritik bir öneme sahiptir. Özgüven’e (2003) göre kişinin kendine olan güveni, kendini kabul, benlik tasarımı, içsel denetiminin gelişmesi gibi kişilik boyutları bu dönemde gelişir. Bireylerin mesleki gelişimleri açısından bakıldığında da özellikle ergenlik döneminin başlangıcına denk düşen ilköğretimin son yılları hayati bir öneme sahiptir. Gottfredson (2002) ve Super’a göre (1953, 1990) meslek gelişimi çocuklukta başlayan ve sonraki gelişim dönemlerine kadar uzanan yani yaşam boyu devam eden dinamik bir süreçtir. İlköğretimden itibaren başlayan bu dönem, çocuğun kendisi ve dünya ile ilgili fikir ve algılarının oluştuğu dönem olması bakımından önem taşımaktadır. Özellikle ilköğretim ikinci kademe ve bu kademedeki meslekî amaçların ve yeterliliklerin gerçekleştirilebilmesi bireylerin sağlıklı bir kariyer gelişimi gösterebilmeleri için kritik bir öneme sahiptir. Bazı araştırmacılara (Hotchkiss ve Borow, 1996; Zunke, 1989) göre, temel eğitim döneminde gerçekleşen mesleki gelişim görevleri, mesleki gelişim sürecinin sonraki aşamalarını diğer dönemlere kıyasla çok daha fazla etkilemektedir.

İlköğretimin son yılları genel eğitim ile uzmanlaştırılmış eğitim arasında bir geçiş dönemi olduğu gibi aynı zamanda çocukluk ile yetişkinlik arasında yaşanan bir geçiş dönemidir. Özellikle ilköğretim son yılında öğrenciler genel, akademik veya mesleki eğitime yönelme ya da eğitime devam etmeyip çalışma yaşamına erken girme tercihi yapma durumundadırlar. Türkiye’deki eğitim sistemi incelendiğinde ilköğretim 8. Sınıfa gelmiş ve ortaöğretime devam etmek isteyen bireylere yönelik çeşitli eğitim alternatiflerinin bulunduğu görülmektedir. Bu alternatiflerden birincisi akademik eğitim veren genel ortaöğretim kurumları, diğeri ise meslek eğitimi veren mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarıdır. Temel eğitimini tamamladıktan sonra eğitime devam etmeyip çalışma yaşamına erken girme tercihi yapan veya orta öğretim kurumlarının herhangi bir kademesinden ayrılan veya ayrılmak zorunda kalan bireyler için ise mesleki eğitim sistemi içerisinde yer alan eski adı çıraklık eğitimi olan mesleki eğitim merkezleri önemli bir seçenek oluşturmaktadır.

Kendine bir hayat yolu çizmek isteyen ilköğretim mezunu bir birey, birbirinden farklı amaçları olan ve farklı yetenek, ilgi ve kişilik özellikleri isteyen eğitim alternatifleri hakkında bilgi edinip kendisine en uygun olan birine girebilmek için yardıma ihtiyaç duymaktadır. Üstelik öğrencinin kendi isteği ile ailesinin önerisi veya öğretmenlerinin dileği birbirlerinden farklı seçenekler üzerinde yoğunlaştığında öğrencinin ikilemde kalması kaçınılmazdır. Dolayısıyla, temel amacı bireyleri, yaşam deneyimleri üzerinde düşünmeye teşvik ederek, yeteneklerini geliştirici etkinlikler ve bunları yapabilecekleri ortamlar (seçimlik dersler, bölümler ve meslek alanları vb.) hakkında bilgilendirerek, onların kendilerine uygun seçeneklere yönelmelerine yardımcı olmak olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine önemli görevler düşmektedir.

Türkiye’de ilköğretimden sonra üst eğitim kurumlarına devam eden öğrencilerin oranlarına bakıldığında 2010 yılı verilerine göre öğrencilerin yaklaşık % 70’inin (4.240.139) akademik eğitim veren ortaöğretim kurumlarına devam ettiği %30’a (1.819.448) yakınının ise mesleki ve teknik eğitim veren bir eğitim kurumuna devam ettiği görülmektedir. AB ülkeleri, ABD ve Japonya gibi gelişmiş ülkelerdeki durum incelendiğinde ise tam tersi bir tablo ortaya çıkmaktadır. Günümüzde, tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’nin gündemindeki en önemli sorun işsizlik sorunudur. Mesleki ve teknik eğitime devam eden öğrenci sayısı göz önüne alındığında, özellikle gelişmiş ülkelerde yaşanan işsizlik problemini ortaya çıkaran nedenlerden farklı olarak sanayisi henüz gelişmekte olan Türkiye’de, “nitelikli işgücü” probleminin üzerinde pek fazla durulmayan bir işsizlik nedeni olarak ortaya çıktığı görülecektir.

Türkiye’de sanayinin ihtiyaç duyduğu “nitelikli işgücü” yetiştirilmesi probleminin yaşanmasında çeşitli faktörler rol oynamaktadır. Bu faktörlerden birisi Türkiye’de “nitelikli işgücü” yetiştirmek amacıyla kurulan mesleki ve teknik eğitim sisteminin “Okul Merkezli” model olarak seçilmesidir. Mesleki ve teknik eğitimle ilgili tarihsel süreç incelendiğinde ağırlıklı olarak üç eğitim modelinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bunlar: Tamamı okul içerisinde olmak üzere tam zamanlı meslek eğitimine ağırlık veren “Okul Merkezli” modeller; halen çıraklık eğitiminde uygulandığı gibi tam zamanlı olarak işletmelerde sürdürülen “İşletme Merkezli” modeller ve okul-işletme ortaklığına dayalı işbirliği modelleri (dual sistem)’dir (OECD, 2000). Aslında bu üç eğitim modelini de Türkiye’nin mesleki ve teknik eğitim sistemi içerisinde görmek olanaklıdır. Ancak mevcut yapıda “Okul merkezli” modelin daha etkin olduğu görülmektedir. Mesleki ve teknik eğitim için okul sistemi en pahalı sistemdir ve Türkiye gibi kaynaklarını tasarrufa ve etkinliğe önem vererek kullanmak için kritik seçimler yapmak zorunda olan bir ülke için uygun bir seçim değildir. Nitekim ülkemizde yapılan çeşitli araştırmalarda mesleki ve teknik eğitim okullarında yapılan eğitimin daha çok kuramsal olduğu ve araç-gereç gereksinimlerinin karşılanamadığından dolayı uyumlarının zaman aldığı ve uzun süre verim sağlanamadığı ileri sürülmektedir (DPT 1983; Düzenli 1986). Okul odaklı mesleki eğitimin zayıf ve nitelik düzeyi düşük öğrenciler yetiştirdiğini ve okulların öğrencilerin bir mesleği gerçekten öğrenip öğrenmediği üzerinde titizlikle durmayıp kolaycılığa kaçmalarının muhtemel olduğu şeklinde eleştiriler bulunmaktadır. Bu alandaki bir diğer eleştiri konusu da, bilgi çağının yaşandığı günümüzde, okul odaklı eğitim programlarının, işgücü piyasasının taleplerinden uzak, demode olmuş becerileri öğrettiğidir (Lerman, 2000).

Temel eğitimini tamamlayan bireylerin çalışma hayatına geçişini sağlayan çıraklık ve mesleki eğitim sistemleri arasında en başarılı uygulama olarak “dual sistem” görülmektedir. Dual sistemin uygulandığı başta Almanya olmak üzere, Avusturya, Danimarka, Lüksemburg ve İsviçre gibi ülkelerde okulda verilen teorik eğitimle bir işyerinde verilen pratik eğitimi birleştirilmektedir. Türkiye’de de “dual sistem”

modelinde gerçek iş ortamında fiilen çalışmak suretiyle meslek öğrenmek isteyen 14 yaş grubu üzerindeki en az ilköğretim mezunu gençleri, ülkenin ihtiyacı olan becerikli işgücü haline getirmek, iş hayatında çalışma disiplini sağlamak, çalışan gençleri sosyal güvenlik şemsiyesi altına almak gibi önemli bir misyonu olan mesleki eğitim merkezleri bulunmaktadır. Ancak kamuya yükü yok denecek düzeyde olduğu ve özellikle yoksul kesimlerin yaşam stratejilerine uygun düştüğü halde piyasanın işgücü talebine tam uyum gösteren çıraklık eğitiminde mevcut durum hiç de iç açıcı değildir. 2008–2009 öğretim yılı sonu itibarıyla 317 mesleki eğitim merkezine kayıtlı 260'ı aday olmak üzere 185.176 çıraklık eğitimi görmektedir. Kuşkusuz bu sayı çıraklık yasasına göre eğitim görmesi gereken birey sayısının çok gerisindedir.

Gerek çıraklık eğitiminin, gerekse örgün mesleki ve teknik eğitim sisteminin işlevini yerine getirmesini engelleyen temel faktörlerden biri özellikle ilköğretim döneminde verilmesi gereken mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin yetersizliğidir. Diğer bir faktör ise çocukların ve ailelerin mesleki ve teknik eğitime yönelik yanlış tutum ve değer yargılarına sahip olmalarıdır. Kuzgun (2006)'a göre bu yanlış inançların başında iyi bir meslek yüksek öğrenim görmekle elde edinilir inancı gelmektedir. Türk insanı eğitime büyük önem vermektedir. Eğitime verilen bu önemin nedeni ise bilgi ve kültür edinmekten çok bir diploma sahibi olma ve bu yolla garantili bir meslek sahibi olma anlayışıdır. Bunun sonucu olarak da gençlerin büyük çoğunluğu tercihlerini mesleki eğitimden daha çok genel eğitimden ve yüksek öğrenimden yana yapmaktadırlar. Diğer yandan meslek liselerinin üniversiteye giriş şartlarının ağırlaştırılması sonucunda mesleki eğitimden uzaklaşma daha belirgin olarak yaşanmaktadır. Bu uzaklaşma içerisinde olan gençlerin çoğu vasıfsız işçi olarak çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Üniversiteye giremeyen gençlerin hiçbir vasıf sahibi olmaksızın çalışmaya başlaması üretimin hem hacmini hem de kalitesini düşürmektedir. Bu durum ulusal sanayimizin dünya ülkeleri sanayileri ile rekabet şansı açısından da olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (TİSK, 1997).

İlköğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışmanların en önemli görevlerinden birisi, çocukların ve özellikle ailelerinin, mesleki ve teknik eğitim, özellikle de mesleki eğitim merkezlerine yönelik olası yanlış görüş ve ön yargılarının düzeltilmesine, çocukların kendilerine uygun iş ve mesleklere yönelmelerine yardımcı olmaktır. Bu kapsamda ailelere yönelik yapılacak bilgilendirme faaliyetleri çok önemlidir. Çünkü çoğu öğrencinin mesleki yönelimini çevrenin, anne-babanın çocuğu için uygun gördüğü seçenekler oluşturmaktadır. Burada ailenin, çocuğun gelecekle ilgili planları ve tercihleri noktasındaki rolü oldukça önemlidir. Gerek kariyer gelişim kuramları (Ginzberg, 1972; Holland, 1985; Super, 1990; Roe, 1957) gerekse yapılan araştırmalar (Eccles, Barber, ve Jozefowicz, 1998; Fitzgerald ve Betz, 1983; Mortimer, Lorence ve Kumka, 1986; Penick ve Jepsen, 1992) çocukların meslek seçimleri üzerinde ailelerin çeşitli düzeylerde etkisi olduğunu altını çizmektedirler. Anne babalar özellikle ergenlik dönemindeki gençlerin mesleki ve eğitsel planlarını etkileyen en önemli kişilerdir. Anne babaların yalnızca aile ilişkilerinde sergiledikleri demokratik, otoriter ve kabul edici gibi tutumları değil, mesleki gelişimini destekleyici tutum ve davranışları da çocuklarının mesleki gelişim süreçlerini ve mesleki karar verme davranışlarını etkilerler (Feldman, 2003; Laramore, 1984). Alliman-Brissett, Turner ve Skovholt (2004) yaptıkları bir araştırmada ergenlik çağındaki bireylerinin mesleki plan ve araştırma yapma ile mesleki kararlar alma yeterliliklerinin anne babaların mesleklerini tanıtmaya, işleri ile ilgili onlarla konuşma gibi mesleki model olma davranışı ile ilişkili olduğunu bulmuştur.

Özellikle mesleki eğitim merkezleri ile ilgili olarak ailelerin mesleki eğitimi ikinci sınıf bir meslek olarak görmesi, öğrenciler üzerinde mesleki eğitime yönelik olumsuz görüşlerin oluşmasına neden olmaktadır (Hypatia Project, 2002). Ayrıca aileler çocuklarının mesleki eğitim merkezlerine gitmelerinden çok üniversite eğitimi almalarını istemektedirler. Aileler mesleki eğitimi başarısızlık, yeteneksizlik olarak değerlendirmektedirler (CLFDB, 1994; MacCulloch ve Henley, 2002). Diğer araştırmalarda da, öğrencilerin ve ailelerinin, mesleki eğitimde öğrenim gören öğrencilerin kariyerleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşmışlardır (Ball ve Freeland, 2001; Sweet ve Gallagher, 1997; Viswanathan, 2002). Bu nedenle özellikle çocuklarının kariyer gelişiminde önemli bir rolü olan anne babaların, mesleki ve teknik eğitime yönelik yanlış inanç ve tutumlarının düzeltilmesine yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmada çocuklarını mesleki eğitim merkezine göndermek istemeyen velilerin göndermek istememe nedenleri ve bu nedenlerin velinin cinsiyeti ve çocuğun cinsiyeti açısından farklılaşma gösterip olmadığı incelenmiştir. Bu araştırmada elde edilen bulguların ilköğretim 8. Sınıfta okuyan öğrencilerin mesleki

eğitime yönlendirilmesinde önemli bir problem olan olumsuz veli görüşlerinin belirlenmesi ve buna dayalı olarak velilere yönelik yapılacak çalışmalar açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Çocuklarını mesleki eğitim merkezine göndermek istemeyen velilerin istememe nedenleri nelerdir?
- 2- Velilerin çocuklarını mesleki eğitim merkezine göndermek istememe nedenleri cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- 3- Velilerin çocuklarını mesleki eğitim merkezine göndermek istememe nedenleri çocuklarının cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Bu araştırmaya 2009–2010 eğitim öğretim yılı güz döneminde Konya ili Zeliha ve Lütfi Kulluk İlköğretim Okulu 8. sınıfta öğrencisi olan 102 Kadın (%38.8) 161 erkek (% 61.2) toplam 263 öğrenci velisi katılmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları:

Bu araştırmada gerekli bilgiler toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu ve Mesleki Eğitimi Değerlendirme Anketi kullanılmıştır.

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu: Araştırmada katılımcıların cinsiyetleri ve Mesleki Eğitim Merkezine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda katılımcıların mesleki eğitim merkezine yönelik görüşlerini tespit etmek amacıyla *“Öğrencinizin İlköğretimden sonra mesleki eğitim merkezine (çıraklık eğitimi) gitmesini ister misiniz / gönderir misiniz?”* şeklinde kapalı uçlu bir soru sorulmuş ve velilerden çocuklarının cinsiyetlerini ve kendi cinsiyetlerini belirtmeleri istenmiştir.

2.2.2. Mesleki Eğitimi Değerlendirme Anketi: Çocuklarının Mesleki Eğitim Merkezlerine gitmesini istemeyen velilerin, olumsuz düşüncelerine neden olan faktörleri tespit etmek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen 23 maddelik “Mesleki Eğitimi Değerlendirme Anketi” kullanılmıştır. Anket formu geliştirilirken ilk olarak ilgili literatür incelenmiş ve Mesleki Eğitim Merkezine yönelik olumsuzluk olarak görülen durumlar tespit edilmiştir. İkinci aşamada 30 ilköğretim 8. Sınıf öğrencisi ve 20 Mesleki Eğitim Merkezine devam eden çırak öğrenciye Mesleki eğitim (çıraklık eğitimi) konusundaki düşüncelerini içeren kompozisyon yazdırılmıştır. Kompozisyonların değerlendirilmesi sonucunda mesleki eğitim merkezine yönelik olumsuz ifadeler listelenmiştir. Literatürden elde edilen olumsuz ifadelerle öğrencilerin yazdıkları kompozisyonlardan çıkarılan olumsuz ifadeler listelenerek 30 maddelik bir anket formu oluşturulmuştur. Oluşturulan formun içerik geçerliğini sağlamak amacıyla, form mesleki eğitim merkezinde çalışan 3 öğretmen ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanından en az doktora derecesine sahip 3 uzman olmak üzere 6 kişiye inceltirilmiştir. Uzmanlardan anket formundaki maddeleri inceleyerek, bu ifadelerin mesleki eğitim merkezlerine yönelik olumsuz görüşleri tespit açısından yeterli olup olmadığını ve ifadelerin açık ve anlaşılır olup olmadığını değerlendirmeleri istenmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda 7 ifade anketten çıkarılarak ankete son hali verilmiştir. Ankette yer alan ifadelerin değerlendirilmesi için (1=Önemsiz, 2= Biraz Önemli, 3= Önemli, 4=Çok önemli) dört seçeneqli bir dereceleme ölçeği kullanılmıştır. Düzenlemelerin yapıldığı form ayrıca araştırma grubundan bağımsız 10 veliye uygulanarak ifadelerin doğru anlaşılıp anlaşılmadığı kontrol edilmiştir.

2.3. İşlem

İlköğretim 8. Sınıf öğrenci velilerinin Mesleki Eğitim Merkezine yönelik olumsuz görüşlerini betimlemek amacıyla öncelikli olarak araştırma kapsamına alınan 263 veliye Kişisel Bilgi formu dağıtılmıştır. Kişisel Bilgi formunda bulunan *“Öğrencinizin İlköğretimden sonra mesleki eğitim merkezine (çıraklık eğitimi) gitmesini ister misiniz / gönderir misiniz?”* sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde katılımcılardan 75’inin (% 28,5) bu soruya “Evet” cevabı verdikleri 188’inin (% 71,5) ise “Hayır” cevabı verdikleri tespit edilmiştir. Sonraki aşamada “Hayır” cevabı veren 188 veliye araştırmacılar tarafından hazırlanan “Mesleki Eğitimi Değerlendirme Anketi” uygulanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler üzerinde frekans ve yüzde gibi betimsel analizler yapılmıştır. Mesleki Eğitim Merkezlerine yönelik olumsuz görüşlerin velinin cinsiyeti ve çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumunu tespit etmek amacıyla kay-kare analizi yapılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde araştırmada toplanan verilerin istatistiksel çözümlemesi sonucunda elde edilen bulgular araştırmada cevap aranan soru sırasına göre aşağıda verilmiştir.

1- Çocuklarını mesleki eğitim merkezine göndermek istemeyen velilerin, istememe nedenleri nelerdir?

Araştırma kapsamına alınan ve çocuklarının Mesleki Eğitim Merkezine gitmesini istemeyen velilerin Mesleki Eğitimi Değerlendirme Anket formuna verdikleri cevapların dağılımları Tablo 1’de verilmiştir. Tablo 1’deki bulgular incelendiğinde, velilerin % 72,9’unun, “*mesleki eğitimde akşama kadar ayakta çalışma zorunda olma*” ifadesini önemli ve çok önemli bir neden olarak gördükleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte velilerin %70,2’si “*mesleki eğitimdeki mesleklerin el becerisi gerektirmesi*”, % 68,6’sı “*mesleki eğitimde edinilen diplomanın lise seviyesinde olmaması*”, %68,1’i “*mesleki eğitimde çocukluğu ve gençliği gerektiği şekilde yaşayamama*”, %67,6’sı ise “*mesleki eğitime kızların gitmemesi*”, % 65,9’u “*mesleki eğitimde meslek hastalıklarına yakalanabilme*” ifadelerini önemli ve çok önemli bir neden olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 1’deki nedenlere ilişkin diğer bulgular incelendiğinde %64,4 ile “*mesleki eğitimde elde edilen mesleklerin gelişime açık olmaması*”, %63,8 ile “*mesleki eğitimde çok soğuk ya da çok sıcak ortamlarda çalışma zorunda kalma*”, %63,3 ile “*mesleki eğitimde kötü davranılması*”, %61,7 ile “*mesleki eğitimde verilen ücretin az olması*” %61,2 ile “*Mesleki eğitimin yorucu ve uzun süre çalışmayı gerektirmesi*”, % 60,6 ile “*Mesleki eğitimde kültürlü insan olamama*”, %59,6 ile “*mesleki eğitimde yaratıcı fikirler üretme olanağı olmaması*”, % 59 ile “*mesleki eğitime okulda başarılı olmayan öğrencilerin gitmesi*”, %55,3 ile “*mesleki eğitimde ustaların çırakların yaptıkları işi sürekli denetlemesi*”, % 52,7 ile “*mesleki eğitimde yazları çalışmak zorunda olma*” ve “*küçük yaşta çalışma zorunluluğu*” nedenlerinin veliler tarafından önemli ve çok önemli nedenler olarak görüldükleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 1. Velilerinin mesleki eğitim merkezine öğrenci göndermek istememe nedenlerine ilişkin frekans ve % değerleri

Nedenler	Önemsiz		Biraz Önemli		Önemli		Çok Önemli	
	f	%	f	%	f	%	f	%
1- Mesleki eğitimde bir mesleği öğrenmenin meslek lisesi eğitiminden daha uzun sürmesi	60	31,9	46	24,5	58	30,9	24	12,8
2- Mesleki eğitime okulda başarılı olmayan öğrencilerin gitmesi	41	21,8	36	19,1	64	34,0	47	25,0
3- Küçük yaşta çalışma zorunluluğu	66	35,1	23	12,2	44	23,4	55	29,3
4- İşçi tulumu giyme zorunluluğu	85	45,2	25	13,3	47	25,0	31	16,5
5- Mesleki eğitimde edinilecek bir mesleğe saygı duyulmayacağı için	65	34,6	39	20,7	41	21,8	43	22,9
6- Mesleki eğitimde yaratıcı fikirler üretme olanağı olmaması	45	23,9	31	16,5	68	36,2	44	23,4
7- Mesleki eğitimde hep aynı şeyleri yapmak zorunda olma	40	21,3	58	30,9	56	29,8	34	18,1
8- Mesleki eğitimde ustaların çırakların yaptıkları işi sürekli denetlemesi	46	24,5	38	20,2	51	27,1	53	28,2
9- Mesleki eğitimin yorucu ve uzun süre çalışmayı gerektirmesi	35	18,6	38	20,2	66	35,1	49	26,1
10- Mesleki eğitimdeki mesleklerin el becerisi gerektirmesi	26	13,8	30	16,0	66	35,1	66	35,1
11- Mesleki eğitimde çocukluğu ve gençliği gerektiği şekilde yaşayamama	32	17,0	28	14,9	52	27,7	76	40,4
12- Mesleki eğitim sözünün çok itici olması	75	39,9	36	19,1	46	24,5	31	16,5
13- Mesleki eğitimde eski ve yağlı elbiseler giyme zorunluluğu	62	33,0	41	21,8	45	23,9	40	21,3
14- Mesleki eğitimde çok soğuk ya da çok sıcak ortamlarda çalışma zorunda kalma	30	16,0	38	20,2	51	27,1	69	36,7
15- Mesleki eğitimde meslek hastalıklarına yakalanabilme	32	17,0	32	17,0	70	37,2	54	28,7
16- Mesleki eğitimde akşama kadar ayakta çalışma zorunda olma	22	11,7	29	15,4	56	29,8	81	43,1
17- Mesleki eğitimde elde edilen mesleklerin gelişime açık olmaması	42	22,3	25	13,3	47	25,0	74	39,4
18- Mesleki eğitimde verilen ücretin az olması	29	15,4	43	22,9	49	26,1	67	35,6
19- Mesleki eğitimde kötü davranılması	34	18,1	35	18,6	55	29,3	64	34,0
20- Mesleki eğitimde edinilen diplomanın lise seviyesinde olmaması	33	17,6	26	13,8	45	23,9	84	44,7
21- Mesleki eğitime kızların gitmemesi	31	16,5	30	16,0	49	26,1	78	41,5
22- Mesleki eğitimde yazları çalışmak zorunda olma	51	27,1	38	20,2	53	28,2	46	24,5
23- Mesleki eğitimde kültürlü insan olamama	40	21,3	34	18,1	38	20,2	76	40,4

Tablo 1'deki bulgular incelendiğinde katılımcıların yarısından azının ise “mesleki eğitimde hep aynı şeyleri yapmak zorunda olma” (%47,9), “mesleki eğitimde eski ve yağlı elbiseler giyme zorunluluğu” (%45,2), “mesleki eğitimde edinilecek bir mesleğe saygı duyulmayacağı için” (% 44,7), “mesleki eğitimde bir mesleği öğrenmenin meslek lisesi eğitiminden daha uzun sürmesi” (% 43,7), “işçi tulumu giyme zorunluluğu” (% 41,5) ve “mesleki eğitim sözünün çok itici olması” (% 41) nedenlerinin önemli ve çok önemli olarak gördükleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

2- Velilerin çocuklarını mesleki eğitim merkezine göndermek istememe nedenleri cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Araştırma kapsamına alınan ve çocuklarının Mesleki Eğitim Merkezine gitmesini istemeyen velilerin çocuklarını mesleki eğitim merkezine göndermek istememe nedenlerinin cinsiyetlerine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla X² (Kay-Kare) analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Velilerin Çocuklarını Mesleki Eğitime Göndermek İstememe Nedenlerinin Cinsiyetlerine göre Farklılaşma Durumuna İlişkin Kay-Kare Testi Sonuçları

Neden	X ²	sd	P	Anlamlılık
1- Mesleki eğitimde bir mesleği öğrenmenin meslek lisesi eğitiminden daha uzun sürmesi	4,014	3	,260	p>0,05
2- Mesleki eğitime okulda başarılı olmayan öğrencilerin gitmesi	2,817	3	,421	p>0,05
3- Küçük yaşta çalışma zorunluluğu	1,501	3	,682	p>0,05
4- İşçi tulumu giyme zorunluluğu	1,583	3	,663	p>0,05
5- Mesleki eğitimde edinilecek bir mesleğe saygı duyulmayacağı için	8,671	3	,038	P<0,05*
6- Mesleki eğitimde yaratıcı fikirler üretme olanağı olmaması	,458	3	,928	p>0,05
7- Mesleki eğitimde hep aynı şeyleri yapmak zorunda olma	5,686	3	,128	p>0,05
8- Mesleki eğitimde ustaların çırakların yaptıkları işi sürekli denetlemesi	4,612	3	,203	p>0,05
9- Mesleki eğitimin yorucu ve uzun süre çalışmayı gerektirmesi	5,318	3	,150	p>0,05
10- Mesleki eğitimdeki mesleklerin el becerisi gerektirmesi	,652	3	,884	p>0,05
11- Mesleki eğitimde çocukluğu ve gençliği gerektiği şekilde yaşayamama	2,80	3	,423	p>0,05
12- Mesleki eğitim sözünün çok itici olması	2,937	3	,401	p>0,05
13- Mesleki eğitimde eski ve yağlı elbiseler giyme zorunluluğu	7,673	3	,053	P>0,05
14- Mesleki eğitimde çok soğuk ya da çok sıcak ortamlarda çalışma zorunda kalma	2,547	3	,467	p>0,05
15- Mesleki eğitimde meslek hastalıklarına yakalanabilme	5,725	3	,126	p>0,05
16- Mesleki eğitimde akşama kadar ayakta çalışma zorunda olma	2,713	3	,438	p>0,05
17- Mesleki eğitimde elde edilen mesleklerin gelişime açık olmaması	1,590	3	,662	p>0,05
18- Mesleki eğitimde verilen ücretin az olması	9,989	3	,019	P<0,05*
19- Mesleki eğitimde kötü davranılması	1,361	3	,715	p>0,05
20- Mesleki eğitimde edinilen diplomanın lise seviyesinde olmaması	13,190	3	,004	P<0,05*
21- Mesleki eğitime kızların gitmemesi	3,337	3	,342	p>0,05
22- Mesleki eğitimde yazları çalışmak zorunda olma	4,681	3	,197	p>0,05
23- Mesleki eğitimde kültürlü insan olamama	8,295	3	,040	P<0,05*

Velilerin çocuklarını mesleki eğitime göndermek istememe nedenlerinin cinsiyetlerine göre farklılaşma durumuna ilişkin Tablo 2'deki bulgular incelendiğinde “*mesleki eğitimde edinilecek bir mesleğe saygı duyulmayacağı için*” (X²=8,671, sd=3, p<.05), “*mesleki eğitimde verilen ücretin az olması*” (X²=9,989, sd=3, p<.05), “*mesleki eğitimde edinilen diplomanın lise seviyesinde olmaması*” (X²=13,190, sd=3, p<.05) ve “*mesleki eğitimde kültürlü insan olamama*” (X²=8,295K, sd=3, p<.05) maddelerinde cinsiyetler arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir.

Velilerin cinsiyetleri açısından anlamlı fark çıkan maddelere verilen cevaplara ilişkin frekans dağılımları incelendiğinde “*mesleki eğitimde edinilecek bir mesleğe saygı duyulmayacağı için*” ifadesini erkek velilerin yarısından fazlasının (%62,5) önemli ve çok önemli bir neden olarak gördükleri, buna karşın kadın velilerin sadece % 36'sının bu nedeni önemli ve çok önemli gördükleri saptanmıştır. Bunun yanı sıra “*mesleki eğitimde verilen ücretin az olması*” ifadesindeki frekans dağılımlarına bakıldığında yine erkek velilerin yarısından fazlasının (%69,3) mesleki eğitimde verilen ücretin az olmasını önemli ve çok önemli bir neden olarak gördükleri, buna karşın kadın velilerin sadece % 42,2'sinin bu nedeni önemli ve çok önemli gördükleri saptanmıştır. “*Mesleki eğitimde edinilen diplomanın lise seviyesinde olmaması*” ifadesindeki frekans dağılımları incelendiğinde de erkek velilerin yarısından fazlasının (%75,6) bu durumu önemli ve çok önemli bir neden olarak gördüğü, kadın velilerin ise sadece % 34'ünün bu nedeni önemli ve çok önemli gördükleri gözlenmiştir. Bununla birlikte “*Mesleki eğitimde kültürlü insan olamama*” ifadesindeki frekans dağılımları incelendiğinde yine erkek velilerin yarısından fazlasının (%62,3) bu durumu önemli ve çok önemli bir neden olarak gördüğü, kadın velilerin ise sadece % 36'sının bu nedeni önemli ve çok önemli gördükleri saptanmıştır.

Bu bulgulara göre “*mesleki eğitimde edinilecek bir mesleğe saygı duyulmayacağı için*”, “*mesleki eğitimde verilen ücretin az olması*”, “*Mesleki eğitimde edinilen diplomanın lise seviyesinde olmaması*” ve “*Mesleki eğitimde kültürlü insan olamama*” gibi nedenleri konusunda erkek veliler, kadın velilere oranla daha fazla önemli sebepler olarak görmektedirler. Diğer nedenler için elde edilen bulgular incelendiğinde ise cinsiyetler açısından anlamlı bir farklılaşma gözlenmemiştir.

3- Velilerin çocuklarını mesleki eğitim merkezine göndermek istememe nedenleri çocuklarının cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Araştırma kapsamına alınan ve çocuklarının Mesleki Eğitim Merkezine gitmesini istemeyen 188 velinin mesleki eğitim merkezlerine yönelik olumsuz görüşlerinin çocuklarının cinsiyetlerine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla X² (Kay-Kare) analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 3'de verilmiştir.

Velilerin çocuklarını mesleki eğitime göndermek istememe nedenlerinin çocuklarının cinsiyetlerine göre farklılaşma durumuna ilişkin Tablo 3'deki bulgular incelendiğinde “*Küçük yaşta çalışma zorunluluğu*” (X²=10,908, sd=3, p<.05), “*Mesleki eğitimde hep aynı şeyleri yapmak zorunda olma*” (X²=10,820, sd=3, p<.05), “*Mesleki eğitimin yorucu ve uzun süre çalışmayı gerektirmesi*” (X²=9,858, sd=3, p<.05), “*Mesleki eğitimde eski ve yağlı elbiseler giyme zorunluluğu*” (X²=16,021, sd=3, p<.05) “*Mesleki eğitimde elde edilen mesleklerin gelişime açık olmaması*” (X²=9,365, sd=3, p<.05) “*Mesleki eğitimde kötü davranılması*” (X²=9,271, sd=3, p<.05) ve “*Mesleki eğitime kızların gitmemesi*” (X²=8,680, sd=3, p<.05) maddelerinde çocukların cinsiyetleri açısından anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir.

Çocukların cinsiyetleri açısından anlamlı fark çıkan maddelere verilen cevaplara ilişkin frekans dağılımları incelendiğinde “*Küçük yaşta çalışma zorunluluğu*” ifadesini erkek çocuk sahibi velilerin yarısından fazlasının (%61,8) önemli ve çok önemli bir neden olarak gördükleri, buna karşın kız çocuk sahibi velilerin sadece % 44,5'inin bu nedeni önemli ve çok önemli gördükleri saptanmıştır. Bunun yanı sıra “*Mesleki eğitimde hep aynı şeyleri yapmak zorunda olma*” ifadesindeki frekans dağılımlarına bakıldığında yine erkek çocuk sahibi velilerin yarısından fazlasının (%67,4) bu nedeni önemli ve çok önemli bir neden olarak gördükleri, buna karşın kız çocuk sahibi velilerin sadece % 38,4'ünün bu nedeni önemli ve çok önemli gördükleri saptanmıştır.

“*Mesleki eğitimin yorucu ve uzun süre çalışmayı gerektirmesi*” ifadesindeki frekans dağılımları incelendiğinde ise kız çocuk sahibi velilerin yarısından fazlasının (%61,6) bu durumu önemli ve çok önemli bir neden olarak gördüğü, erkek çocuğu olan velilerin ise sadece % 44,3'ünün bu nedeni önemli ve çok önemli gördükleri gözlenmiştir. “*Mesleki eğitimde eski ve yağlı elbiseler giyme zorunluluğu*” ifadesindeki frekans dağılımlarına bakıldığında yine erkek çocuk sahibi velilerin yarısından fazlasının (%53,9) bu nedeni önemli ve çok önemli bir neden olarak gördükleri, buna karşın kız çocuk sahibi velilerin sadece % 29,3'ünün bu nedeni önemli ve çok önemli gördükleri saptanmıştır. “*Mesleki eğitimde elde edilen mesleklerin gelişime açık olmaması*” ifadesindeki frekans dağılımları incelendiğinde ise kız çocuk sahibi velilerin yarısından fazlasının (%78,8) bu durumu önemli ve çok önemli bir neden olarak gördüğü, erkek çocuğu olan velilerin ise % 53,7'sinin bu nedeni önemli ve çok önemli gördükleri gözlenmiştir.

Tablo 3. Velilerin çocuklarını mesleki eğitim merkezlerine göndermek istememe nedenlerinin çocuklarının cinsiyetlerine göre farklılaşma durumuna ilişkin kay-kare testi sonuçları

Neden	X ²	sd	P	Anlamlılık
1- Mesleki eğitimde bir mesleği öğrenmenin meslek lisesi eğitiminden daha uzun sürmesi	2,317	3	509	p>0,05
2- Mesleki eğitime okulda başarılı olmayan öğrencilerin gitmesi	1,191	3	,755	p>0,05
3- Küçük yaşta çalışma zorunluluğu	10,908	3	,012	p<0,05*
4- İşçi tulumu giyme zorunluluğu	2,380	3	,497	p>0,05
5- Mesleki eğitimde edinilecek bir mesleğe saygı duyulmayacağı için	4,432	3	,218	p>0,05
6- Mesleki eğitimde yaratıcı fikirler üretme olanağı olmaması	6,832	3	,077	p>0,05
7- Mesleki eğitimde hep aynı şeyleri yapmak zorunda olma	10,820	3	,013	p<0,05*
8- Mesleki eğitimde ustaların çırakların yaptıkları işi sürekli denetlemesi	4,415	3	,220	p>0,05
9- Mesleki eğitimin yorucu ve uzun süre çalışmayı gerektirmesi	9,858	3	,020	p<0,05*
10- Mesleki eğitimdeki mesleklerin el becerisi gerektirmesi	5,340	3	,149	p>0,05
11- Mesleki eğitimde çocukluğu ve gençliği gerektiği şekilde yaşayamama	1,536	3	,674	p>0,05
12- Mesleki eğitim sözünün çok itici olması	2,796	3	,424	p>0,05
13- Mesleki eğitimde eski ve yağlı elbiseler giyme zorunluluğu	16,021	3	,001	p<0,05*
14- Mesleki eğitimde çok soğuk ya da çok sıcak ortamlarda çalışma zorunda kalma	6,864	3	,076	p>0,05
15- Mesleki eğitimde meslek hastalıklarına yakalanabilme	6,057	3	,109	p>0,05
16- Mesleki eğitimde akşama kadar ayakta çalışma zorunda olma	3,574	3	,311	p>0,05
17- Mesleki eğitimde elde edilen mesleklerin gelişime açık olmaması	9,365	3	,025	p<0,05*
18- Mesleki eğitimde verilen ücretin az olması	1,622	3	,654	p>0,05
19- Mesleki eğitimde kötü davranılması	9,271	3	,029	p<0,05*
20- Mesleki eğitimde edinilen diplomanın lise seviyesinde olmaması	3,902	3	,272	p>0,05
21- Mesleki eğitime kızların gitmemesi	8,680	3	,034	p<0,05*
22- Mesleki eğitimde yazları çalışmak zorunda olma	3,680	3	,298	p>0,05
23- Mesleki eğitimde kültürlü insan olamama	4,924	3	,177	p>0,05

“Mesleki eğitimde kötü davranılması” ifadesindeki frekans dağılımları incelendiğinde ise erkek çocuk sahibi velilerin yarısından fazlasının (%64) bu durumu önemli ve çok önemli bir neden olarak gördüğü, kız çocuğu olan velilerin ise sadece % 48’inin bu nedeni önemli ve çok önemli gördükleri gözlenmiştir. Bununla birlikte “Mesleki eğitime kızların gitmemesi” ifadesindeki frekans dağılımları incelendiğinde yine kız çocuğu olan velilerin yarısından fazlasının (%65,7) bu durumu önemli ve çok önemli bir neden olarak gördüğü, erkek çocuğu olan velilerin ise sadece % 43,8’inin bu nedeni önemli ve çok önemli gördükleri saptanmıştır. Diğer nedenler için elde edilen bulgular incelendiğinde ise çocukların cinsiyetleri açısından anlamlı bir farklılaşma gözlenmemiştir.

Bu bulgulara göre erkek çocuk sahibi veliler “Küçük yaşta çalışma zorunluluğu”, “Mesleki eğitimde hep aynı şeyleri yapmak zorunda olma”, “Mesleki eğitimde eski ve yağlı elbiseler giyme zorunluluğu” ve “Mesleki eğitimde kötü davranılması” gibi nedenleri kız çocuk sahibi velilere kıyasla daha önemli sebepler olarak görmektedirler. Bununla birlikte kız çocuğu olan veliler ise “Mesleki eğitimin yorucu ve uzun süre çalışmayı gerektirmesi”, “Mesleki eğitimde elde edilen mesleklerin gelişime açık olmaması” ve “Mesleki eğitime kızların gitmemesi” gibi nedenleri erkek çocuk sahibi olan velilere oranla daha önemli sebepler olarak görmektedirler.

4. Tartışma

Türkiye’de ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin çok büyük bir kısmı ilköğretim sonrasında birbirinden farklı amaçları olan ve farklı yetenek, ilgi ve kişilik özellikleri isteyen eğitim alternatifleri hakkında bilgi edinip kendisine en uygun olan birine girebilmek için yardıma ihtiyaç duymaktadır. Özellikle temel eğitimini tamamladıktan sonra eğitime devam etmeyip çalışma yaşamına erken girme tercihi yapan veya orta öğretim kurumlarının herhangi bir kademesinden ayrılan veya ayrılmak zorunda kalan bireyler için ise mesleki eğitim sistemi içerisinde yer alan eski adı çıraklık eğitimi olan mesleki eğitim merkezleri önemli bir seçenek oluşturmaktadır. Ancak Mesleki Eğitim Merkezlerine kayıtlı öğrenci sayısı göz önüne alındığında mevcut sayının çıraklık yasasına göre eğitim görmesi gereken birey sayısının çok gerisinde olduğu görülmektedir. Bunun en temel nedenlerinden birisi olarak da özellikle ilköğretim çağındaki çocukların karar verme süreçlerinde önemli bir etkisi olan anne babaların Mesleki Eğitim Merkezlerine yönelik olumsuz görüşleri ön plana çıkmaktadır. İlköğretim 8. Sınıfta öğrencisi bulunan ve çocuklarını mesleki eğitim merkezine göndermek istemeyen velilerin göndermek istememe nedenlerinin tespit edilmeye

çalışıldığı bu araştırmada elde edilen bulgular velilerin mesleki eğitim merkezlerine yönelik olumsuz bir görüşe sahip olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Bu araştırmanın temel amacını oluşturan çocuklarını mesleki eğitim merkezine göndermek istemeyen velilerin istememe nedenlerinin belirlenmesine ilişkin bulgular incelendiğinde nedenlerin genel olarak üç grupta toplandığı tespit edilmiştir. Birinci grupta özellikle mesleki eğitim merkezleri yoluyla elde edilecek mesleklerin çalışma ortamı ile ilgili “*mesleki eğitimde akşama kadar ayakta çalışma zorunda olma*”, “*mesleki eğitimde meslek bastalıklarına yakalanabilme*”, “*mesleki eğitimde çok soğuk ya da çok sıcak ortamlarda çalışma zorunda kalma*”, “*mesleki eğitimde kötü davranılması*” gibi olumsuz faktörlerin ön plana çıkarıldığı tespit edilmiştir. İkinci grupta ise daha çok mesleki eğitim merkezleri yoluyla edinilecek mesleklerin gerektirdiği özelliklerle ilgili “*mesleki eğitimdeki mesleklerin el becerisi gerektirmesi*”, “*küçük yaşta çalışma zorunluluğu*”, “*Mesleki eğitimin yorucu ve uzun süre çalışmayı gerektirmesi*” ve “*mesleki eğitimde yazları çalışmak zorunda olma*” şeklindeki olumsuzlukların ön plana çıkarıldığı tespit edilmiştir. Üçüncü grupta ise Mesleki Eğitim Merkezlerinin yapısıyla ilgili olarak “*mesleki eğitimde edinilen diplomanın lise seviyesinde olmaması*”, “*mesleki eğitime kızların gitmemesi*”, “*mesleki eğitimde elde edilen mesleklerin gelişime açık olmaması*”, “*mesleki eğitimde verilen ücretin az olması*”, “*Mesleki eğitimde kültürlü insan olamama*”, “*mesleki eğitimde yaratıcı fikirler üretme olanağı olmaması*” ve “*mesleki eğitime okulda başarılı olmayan öğrencilerin gitmesi*” gibi nedenlerin veliler tarafından önemli ve çok önemli nedenler olarak görüldükleri sonucu ortaya çıkmıştır. Özellikle velilerin % 60’a yakının “*mesleki eğitime okulda başarılı olmayan öğrencilerin gitmesi*” şeklinde elde edilen bulgu MacCulloch ve Henley (2002)’ın öğrenci velileri üzerinde yapmış oldukları çalışmalarında ebeveynlerin mesleki eğitimi başarısızlık ve yeteneksizlik olarak değerlendirdikleri, bu nedenle de çocuklarının mesleki eğitim merkezlerine gitmelerinden çok üniversite eğitimi almaları yönünde bir tutum sergiledikleri şeklindeki bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Ayrıca Atlin ve Pond-White (2000) tarafından veliler üzerinde yapılan bir araştırmada elde edilen akademik açıdan yetersiz öğrencilerin mesleki eğitime, daha başarılı olanları ise üniversite eğitimine hazırlayan orta öğretim kurumlarına yönlendirilmeleri gerektiği bulgusu da bu araştırmadan elde edilen bulguyu desteklemektedir.

Bu araştırmanın diğer bir amacını oluşturan çocuklarını mesleki eğitim merkezine göndermek istemeyen velilerin istememe nedenlerinin cinsiyetleri açısından farklılaşma durumunun belirlenmesine ilişkin bulgulara göre “*mesleki eğitimde edinilecek bir mesleğe saygı duyulmayacağı için*”, “*mesleki eğitimde verilen ücretin az olması*”, “*Mesleki eğitimde edinilen diplomanın lise seviyesinde olmaması*” ve “*Mesleki eğitimde kültürlü insan olamama*” gibi nedenlerin erkek veliler tarafından kadın velilere oranla daha fazla önemli sebepler olarak görüldükleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, çocuklarının mesleki eğitim merkezine gitmesini istemeyen babaların Mesleki Eğitim Merkezleri yoluyla elde edilen meslekleri daha çok sosyal çekicilik açısından değerlendirdikleri şeklinde yorumlanabilir. CLFDB (1994), tarafından yapılan bir araştırmaya katılan ailelerin ve öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun, mesleki eğitim yoluyla edinilen mesleklerin prestij açısından düşük olduğu, mesleki eğitimin akademik bir eğitim olmadığı, bu sebeplerden dolayı da çekici olmadığı şeklinde elde edilen bulgularla tutarlılık göstermektedir. Bu bulgular, aynı zamanda ailelerin meslek eğitimine yönelik olumsuz tutumlarına temel teşkil eden nedenleri tespit etmek amacıyla yapılan başka bir araştırmada (Hypatia Project,2002) elde edilen; Mesleki Eğitim Merkezlerinde kazanılan mesleklerin ikinci sınıf meslekler olarak görülmesi, mesleki eğitimde çocukların iyi eğitilemeyeceği düşüncesi, diğer iş kollarının gençlere daha iyi imkânlar sunması gibi bulgularla da desteklenmektedir.

Çocuklarını mesleki eğitim merkezine göndermek istemeyen velilerin istememe nedenlerinin çocuklarının cinsiyetleri açısından farklılaşma durumuna ilişkin bulgular incelendiğinde erkek çocuk sahibi velilerin “*Küçük yaşta çalışma zorunluluğu*”, “*Mesleki eğitimde hep aynı şeyleri yapmak zorunda olma*”, “*Mesleki eğitimde eski ve yağlı elbiseler giyme zorunluluğu*” ve “*Mesleki eğitimde kötü davranılması*” gibi nedenleri kız çocuk sahibi velilere kıyasla daha önemli sebepler olarak gördükleri gözlenmiştir. Bununla birlikte kız çocuğu olan veliler ise “*Mesleki eğitimin yorucu ve uzun süre çalışmayı gerektirmesi*”, “*Mesleki eğitimde elde edilen mesleklerin gelişime açık olmaması*” ve “*Mesleki eğitime kızların gitmemesi*” gibi nedenleri erkek çocuk sahibi olan velilere oranla daha önemli sebepler olarak görmektedirler. Bu sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde velilerin mesleki eğitim merkezlerinde verilen eğitimle ilgili olumsuz görüşlerinin daha çok bilgi eksikliğinden kaynaklandığı görülmektedir. Dancey (2002) yaptığı bir araştırmada danışmanların, öğretmenlerin, öğrencilerin ve ailelerin mesleki eğitimle ilgili gelişmeler ve bilgilerden uzak olduğunu ortaya koymuştur. Genel olarak toplumun mesleki eğitime az ilgi gösterdiğinin bununla birlikte, bu konuyla ilgili bilgi edinme

konusunda da isteksiz davrandıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu konuda yapılan diğer araştırmalarda da, (Ball ve Freeland, 2001; Sweet ve Gallagher, 1997; Viswanathan, 2002) öğrencilerin ve ailelerinin mesleki eğitim ve mesleki eğitimde öğrenim gören öğrencilerin kariyerleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaştırmıştır. Bu sorunun giderilmesi için okullara büyük bir görev düşmektedir. İlköğretim okullarında mesleki eğitim ile ilgili öğrenci ve velilere daha fazla bilgi verilmelidir.

Bu araştırmanın en temel sınırlılığı araştırmanın Türkiye’de ilköğretim 8. Sınıfta öğrencisi bulunan velileri temsil edecek özelliklere ve büyüklüğe yeterince sahip olmayan küçük bir örneklem üzerinde yapılmış olmasıdır. Bu nedenle gelecekteki araştırmalarda örneklem seçiminin evreni daha iyi temsil edecek istatistiksel yöntemlerle yapılması önerilmektedir.

Bu araştırmanın, yukarıda ifade edilen sınırlılığına rağmen araştırma sonuçlarının ilgili literatüre ve mesleki eğitim merkezlerine yönelik yapılacak yönlendirme hizmetlerine önemli katkıları olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın sonuçlarına dayanarak Mesleki Eğitim Merkezlerine yönelik okullarda yürütülecek meslek rehberliği ve danışmanlığı hizmetlerine ve gelecekte yapılacak araştırmalara yönelik olarak şu öneriler sunulabilir: Gerek ülkenin ihtiyaç duyduğu “nitelikli personel” ihtiyacını karşılamak gerekse ilköğretim sonrası eğitime devam etmek istemeyen bireyler için iyi bir alternatif olması açısından Mesleki Eğitim Merkezlerinin etkili bir şekilde tanıtılmasına ihtiyaç vardır. Bu araştırmadan elde edilen bulgular göz önüne alındığında özellikle ilköğretim son sınıfta öğrencisi bulunan velilerin mesleki eğitim merkezlerine yönelik olumsuz bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. Bu kapsamda okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik servislerinde ilköğretim son sınıfta öğrencisi bulunan velilere yönelik mesleki eğitim merkezlerini de kapsayan eğitim alternatifleri konusunda tanıtıcı programlar düzenlenebilir. Diğer taraftan araştırmada elde edilen bulgulardan bir tanesi velilerin mesleki eğitim merkezleri yoluyla elde edilen meslekleri prestij açısından düşük gördükleri şeklindedir. Bu nedenle hem velilere hem de öğrencilere yönelik olarak her mesleğin önemli ve saygı değer olduğunun anlatıldığı eğitim programları düzenlenebilir.

Kaynakça

- Alliman-Brissett, A. E., Turner, S. L. ve Skovholt, T. M. (2004). Parent Support and African American Adolescents' Career Self-Efficacy. *Professional School Counseling*, 7, 8–12.
- Atlin, J. ve Pond-White, J. (2000). *Foreign-trained tradespeople in Toronto: What about the other half of "Access to Professions and Trades?"* Toronto: Skills for Change/Toronto Working Group on Internationally Trained Tradespeople.
- Ball, K. ve Freeland, B. (2001). *Determinants of apprentice training by small and medium sized enterprises, from Australian Apprenticeships in Australian Apprenticeships: Research Findings*, Nigel Smart, ed. National Centre for Vocational Education Research.
- Canadian Labour Force Development Board (CLFDB). (1994). *Apprenticeship as a Model for Transition into Employment*. Ottawa: CLFDB.
- Dancey, A. (2002). *Breaking Down the Barriers Program*. St. John's: Women in Resource Development Committee.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1983). *Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu. İstibdam*. Yayın No DPT: 1935, ÖİK: 303 Ankara.
- Düzenli, N. (1986). "İstibdam Sorunu ve Sanayide Eğitilmiş İşgücü İhtiyacı" T.C. Devlet Bakanlığı Uluslararası İstihdam ve Mesleki Teknik Eğitim Sempozyumuna Sunulan Bildiri, 6-9 Ekim 1986, Ankara.
- Eccles, J. S., Barber, B. ve Jozefowicz, D. H. (1998). Linking gender to educational, occupational, and recreational choices: Applying the Eccles et al. model of achievement-related choices. In W. B. Swann, J. H. Langlois, & L. A. Gilbert (Eds.), *The many faces of gender: The multidimensional model of Janet Spence*. Washington, DC: APA Press.
- Feldman, D. (2003). The Antecedents and Consequences of Early Career Indecision Among Young Adults. *Human Resource Management Review*, 13, 499–531.
- Fitzgerald, L. F. ve Betz, N. E. (1983). Issues in the vocational psychology of women. In W. B. Walsh & S. H. Osipow (Eds.), *Handbook of vocational psychology: Vol.1* . Foundations (pp. 83-159). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

- Ginzberg, E. (1972). Toward a theory of occupational choice: A restatement . *Vocational Guidance Quarterly* 20, 169-176.
- Gottfredson, L. S. (2002). Gottfredson's Theory of Circumscription, Compromise, and Self-Creation. In D. Brown (Ed.), *Career choice and development*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Holland, J. L. (1985). *Making vocational choices : A theory of vocational personalities and work environments* (2 nd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Hotchkiss, L. ve Borow, H. (1996). Sociological perspectives on work and career development. In D. Brown, L. Brooks, & Associates (Eds.), *Career choice and development: Applying contemporary theories to practice* (3rd ed., pp. 281–334). San Francisco: Jossey-Bass.
- Hypatia Project. (2002). *Choosing Future Occupations in Science, Technology and Trades: Perceptions of High School Students*. Nova Scotia: The Hypatia Project.
- Kuzgun, Y. (2006). *Meslek Gelişimi ve Danışmanlık*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Laramore, D. (1984). Parents' Role in the Education and Career Decision- Making Process. *Journal of Career Education*, 10, 214–215.
- Lerman, R. (2000). *Improving Career Outcomes for Youth: Lessons from the US and OECD Experience*, Washington: The Urban Institute
- MacCulloch, C. ve Henley, J. (2002). *Apprenticeship: Achieving Excellence through Partnership*. Report of the Co-chairs of the Apprenticeship Public Consultations to the Nova Scotia Prov. Apprenticeship Board. Halifax: Nova Scotia Provincial Apprenticeship Board.
- Mortimer, J. T., Lorence, J. ve Kumka, D. S. (1986). *Work, family, and personality: Transition to adulthood*. Norwood, NJ: Ablex.
- OECD (2000). *OECD Ministers Conference on Youth Employment*, 8-9 February 2000, London
- Özgüven, İ. E. (2003). *Endüstri Psikolojisi*, Ankara: Pdrem Yayınları.
- Penick, N. I. ve Jepsen, D. A. (1992). Family functioning and adolescent career development. *The Career Development Quarterly*, 40 , 208-222.
- Roe, A. (1957). Early determinants of vocational choice. *Journal of Counseling Psychology*, 4, 212-217.
- Super, D. E. (1953). A theory of vocational development. *American Psychologist*, 8, 185-190.
- Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown & L. Brooks (Eds.), *Career choice and development: Applying contemporary theories to practice* (pp. 197-261). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Sweet, R. ve Gallagher, P. (1997). *Women and Apprenticeships: An Analysis of the 1994 National Apprentice Trades Survey*. Ottawa: Human Resources Development Canada.
- TİSK, (1997). *Türkiye'de ve Dünya'da Meslek Eğitimi*, Ankara: İnceleme yayınları.
- Viswanathan, L. (2002). *Toronto Training Board 2000-2001 Environmental Scan: Training for Toronto's New Economy*. Toronto: Toronto Training Board, 2002.
- Zunker, V. G. (1989). *Career counseling: Applied concepts of life planning*. California: Brooks/Cole Publishing Company.